

MÄTÄJOEN TALIN ALUEEN TALKOOKUNNOSTUKSET

Vuosiraportti 2022

**Neljätoista vuotta vapaaehtoistyötä erittäin uhanalaisen
vaellustaimenen hyväksi**

Mereltä palanneita taimenia kudulla Mätäjoella

Helsingin perhokalastajien talkootyön tuloksena on Mätäjoella, Pitäjänmäen Talissa vuonna 2022 vankka luontaisesti lisääntyvä taimenkanta. Taimen on viime vuosien aikana vallannut läheltä merta kilometrin pituisen jokiosuuden ja on siellä valtalaji. Taimenet kutivat syksyllä kuudella soraikolla. Kutupesiä oli marraskuun lopulla yhteensä noin 30. Se on uusi ennätys. Kookkaita meritaimenia oli myös kudulla enemmän kuin aiemmin. Pari vuotta sitten tehty päätös rauhoittaa Laajalahti verkkokalastukselta on hyvin todennäköisesti edesauttanut asiaa. Laajalahdelle johtavat salmet ja niiden edustat pitäisi myös rauhoittaa, jotta positiivisesta kehityksestä tulisi pysyvä.

Talkookunnostukset vuonna 2022

Talkoot käynnissä golfkentän tekokoskella. Sorsakin osallistui

kuva Hannu Hakanen

Syyskuun viimeisellä viikolla järjestettiin kolme talkootapahtumaa. Kaikissa tilaisuuksissa keskityttiin taimenten poikasalueiden laajentamiseen ja paranteluun. Lisäksi puhdistettiin kutupaikat niihin mahdollisesti kertyneestä hiekasta. **Luontoliiton** tuore **virtavesiryhmä** aloitti maanantai-iltana 19.9. poikasalueen rakentamisen lähelle Pitäjänmäentietä. Torstai-iltana **Helsingin perhokalastajat** sai työn valmiiksi. Lauantaina 24.9. järjestettiin perinteinen, kaikille avoin talkoopäivä. Viidentoista hengen voimin laajennettiin golfkentän tekokosken poikaskivikoita ja pidennettiin kivikkoa vanhan kivisillan edustalla.

Luontoliiton virtavesiryhmä sekä **Tomi Räsänen** Kalatalouden keskusliitosta (oikealla) talkoilivat Mätäjoella. Vasemmalla virtavesiryhmän vetäjä **Marianne Valkama** sekä Luontoliiton toiminnanjohtaja **Riku Eskelinen**

kuva Janne Salomeri

Uutta kiveystä. Kivikoista sekä uppopuusta hyötyy koko virtavesiluonto

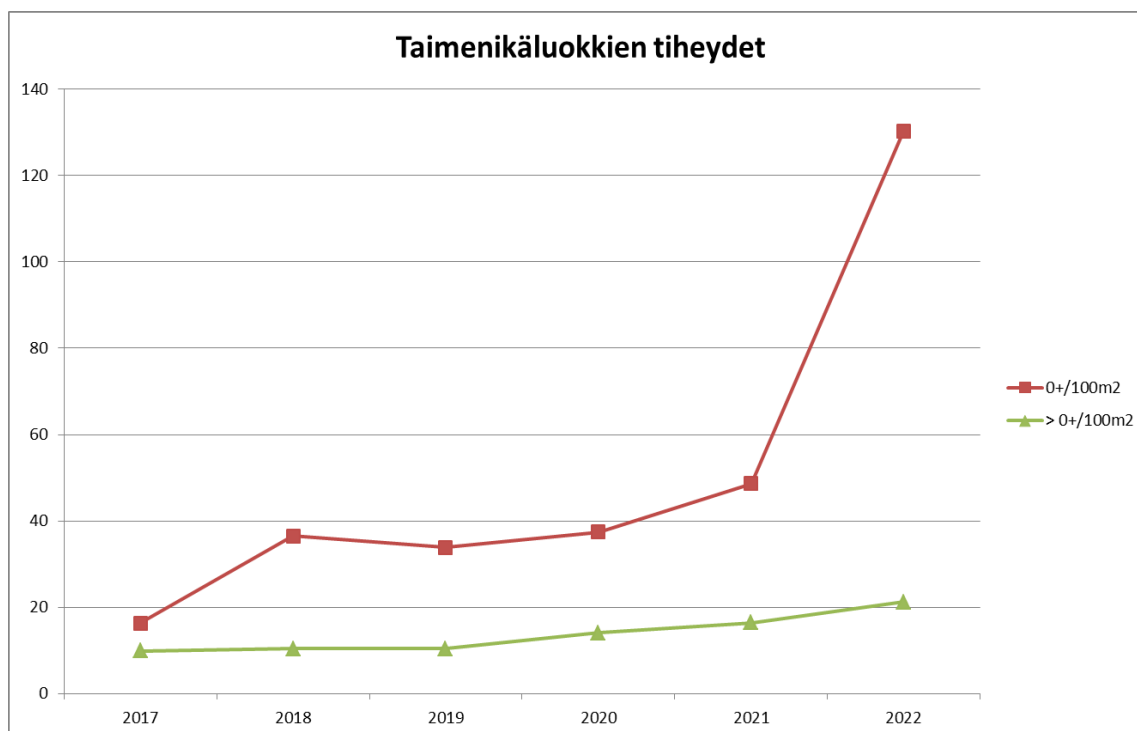
kuva Janne Salomeri

Sähkökoekalastukset

Luonnonvarakeskuksen tutkijat **Ari Saura** ja **Mikko Leminen** suorittivat sähkökoekalastuksen 1.9. Tulokset olivat parempia kuin koskaan. Parhaalla koealalla oli keväällä syntyneiden poikasten (0+, nollikas) tiheys peräti 220 aarilla, kahdella muullakin koealalla reilusti yli sadan (164 ja 194). Kaikkien viiden koealan keskiarvo nousi 130:een. Vanhempien taimenten keskitiheys oli 21aarilla.

Viime vuosina on panostettu poikasalueiden parantamiseen ja laajentamiseen. Se näkyy nyt tiheyksien kasvuna, kuten alla oleva käyrästä kertoo.

Taimenten kutu

Syksyn 2022 ensimmäinen kutupesä

Ensimmäinen kutupesään viittaava sorakumpu löytyi kuudes lokakuuta kivisillan (sivun 9 kartalla n:o 7) yläpuolella olevasta soraikosta. Kolme päivää myöhemmin kutupesä oli kasvanut halkaisijaltaan lähes metriseksi. Samaan aikaan kolmella muulla soraikolla alkoi näkyä taimenia. Seitsemästoista lokakuuta Talin alueella oli jo kuusi kutupesää. Seuraavana päivänä nähtiin ensimmäiset mereltä palanneet, kookkaat taimenet kudulla sekä hyppimässä vasten Strömbergin puiston putousta. Hyppijöistä saatiin myös valokuvia ja videoita ensimmäistä kertaa tällä vuosituhanella.

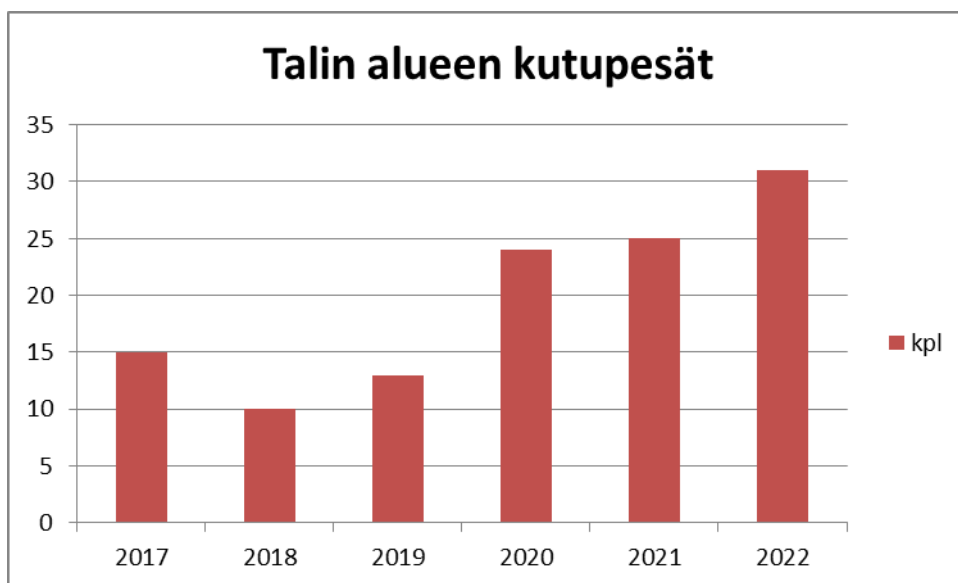

Mereltä palannut taimen hyppii vasten Strömbergin puiston kolme metristä putousta pyrkiessään ylävirtaan kudulle

Linkki **Janne Salomeren** hienoon videoon: [Taimenet hyppivät Strömbergin putousta vasten 2022 / Helsinki \(4K\) - YouTube](#)

Taimenten kutu jatkui vaihtelevan kiivaana lokakuun loppuun ja hiipui marraskuun ensimmäisen viikon jälkeen. Taimenet tekivät suosituimmilla alueilla kutupesiään edellisten kutijoiden pesien päälle, joten niiden määrän seuraaminen kävi miltei mahdottomaksi. Kututapahtumia oli yhteensä vähintään 31, todennäköisesti enemmänkin. Viimeinen kutupesa löytyi helmikuussa 2023 tehdyllä tarkastuskäynnillä golfkentän tekokoskesta.

Merivaelluksen tehneitä taimenia nähtiin kudulla kolmella soraikolla. Yhteensä meritaimenia kävi tänä vuonna kudulla kymmeniä, joista naaraita oli 10 - 15. Niiden määrässä on kuitenkin edelleen kasvun varaa.

Kutupesien määrä on 2020-luvun puolella ilahduttavasti kasvanut. Vuosina 2018 ja 2019 oli laskua, joka näkyyne alempana kutijoiden määränä v 2023 ja 2024. Sen jälkeen saatetaan rikkoa taas ennätyksiä.

Kookas meritaimen kaivaa kutupesää keskellä päivää Talin puutarhapalstojen tuntumassa.

Yhteenvetoa

Mätäjoen alaosaan on onnistuttu talkootyönä luomaan erittäin uhanalaisen taimenen kannalta otolliset olosuhteet. Kilometrin pituisella jokialueella on taimenille kuusi hyvin toimivaa kutualuetta ja niiden läheisyydessä poikasikäluokille suojaisaa elinpiiriä, jossa niiden tiheydet ovat tällä hetkellä erittäin korkeat. Naarastaimenet saavuttavat sukukypsyyden noin neljän vuoden iässä. Neljän vuoden päästä, syksyllä 2026 nähdään Mätäjoella todennäköisesti kudulla ennätysmäärä taimenia. Vuosien 2020 ja 2021 poikastiheydet olivat jo nousussa, joten vilkasta kutua tullaan näkemään myös vuosina 2024 ja 2025.

Helsingin kaupunki on tehnyt päätöksen rakentaa luonnonmukainen ohitusuoma Strömbergin puiston putouksen viereen vuonna 2024. Se onkin erittäin tervetullut, sillä myös ylävirtaan, Kannelmäen alueelle on onnistuttu palauttamaan taimenkanta. Ylävirrassa syntyneitä taimenia nähtiin lokakuussa hyppimässä putousta vasten, kun ne yrittivät päästä kudulle alueelle, jossa olivat muutama vuosi sitten syntyneet. Mätäjoen vaellusesteiden poistuessa tulee panostaa yläjuoksun kunnostuksiin, jotta uhanalainen meritaimen voisi lisääntyä koko jokialueella.

Strömbergin puiston uudistussuunnitelma. Kuvan yläreunassa luonnonmukainen kalatie putouksen ohi.
lähde Helsingin kaupunki

Vaikka merivaelluksen tehneitä taimenia oli tänä vuonna kudulla enemmän kuin aiemmin, niitä oli kuitenkin vähemmän kuin poikasmääriin nähden kuuluisi. Laajalahden rauhoittaminen verkkokalastukselta oli oikea toimenpide ja on auttanut erittäin uhanalaista taimenta selviämään merellä sukukypsäksi ja palaamaan jokeen kudulle.

Laajalahden ja Seurasaarenselän välisten salmien edustat sekä Lauttasaaren ympäristön salmet ja niiden edustat pitää saada myös rauhoituksen piiriin, jotta meritaimenkannat Mätäjoella, Monikonpurolla ja Haaganpurolla vahvistuisivat pysyvästi.

Vuosi 2023

Alkukesällä kartoitetaan keväällä kuoriutuvien poikasten määriä. Siten saadaan ensitietoa syksyn 2022 kudun onnistumisesta ja mädin kehittymisestä poikasiksi.

Luonnonvarakeskus suorittaa sähkökoekalastuksen alkusyksyllä. Silloin saadaan tarkempaa tietoa siitä, miten kutu on onnistunut ja ensimmäinen kesä kohdelleet uutta taimensukupolvea.

Syyskuun viimeisellä viikolla järjestetään talkooiltoja sekä lauantaina avoin talkootapahtuma. Pääpaino on edelleen poikasalueissa sekä kutusoraikkojen toimivuuden varmistamisessa. Soraa pitää todennäköisesti lisätä ainakin lisääntymisalueelle n:o 1, Pitäjänmäentien tuntumaan, sillä osa sorasta on jo valunut koskeen. Lisää saattaa valua talven aikana.

Kiitokset!

Virtavesien hoitoyhdistys ry, Virho on tehnyt taimenten kotiutusistutukset, jotka olivat perusedellytys taimenkannan palauttamiselle Mätäjokeen. Virho on myös auliisti lainannut työkalujaan talkoisiin. Ilman niitä ei tultaisi toimeen.

Teknos Oy on toiminut kunnostuksien rahoittajana jo kymmenen vuoden ajan. Teknos rahoitti myös Talin golfkentän vedenottoaltaan padon muutokset 20 metriä pitkäksi koskeksi v 2013.

Luontoliiton virtavesiryhmä, Suomen Keskusta, Helsingin Golfklubi, Raide-Jokeri projekti, **Pitäjänmäkiseura** sekä muut tahot ovat oma-aloitteisesti osallistuneet talkootapahtumiimme ja antaneet työllemme julkisuutta.

Helsingin kaupungin puisto-osasto on esimerkillisesti tukenut kunnostustoimintaa sekä Mätäjoella, että muilla Helsingin puroilla. Teknoksen tarjouduttua Mätäjoen rahoittajaksi, on kaupungin panostukset voitu suunnata muihin kohteisiin.

Koskien kiveämisestä, uppopuun lisäämisestä ja soraikoista hyöttyy koko ympäröivä luonto. Vesikasvit, -sammaleet vesihyönteiset ja -äyriäiset löytävät suojaa ja ravintoa monimuotoisesta ympäristöstä. Mätäjoella on viime vuosina tehty havaintoja mm. saukoista ja talvehtivista koskikaroista. Onpa erittäin harvinainen kuningaskalastajakin ajoittain näyttäytynyt joella.

Seuraavilla sivuilla on yksityiskohtaisemmat kuvaukset taimenten lisääntymisalueista, kunnostuksista, kudusta ja muista havainnoista.

Taimenten lisääntymisalueet ja havainnot numerojärjestyksessä ylävirrasta alavirtaan.

Väliotsikoiden numerointi viittaa edellisen sivun kartan kohteisiin

1. Pitäjämäentien uuden sillan ja Talin puolella olevan kävelysillan välinen alue

Alue on ollut meritaimenten suosiossa jo usean vuoden ajan. Tänäkin vuonna siellä kuti useita merivaelluksen tehneitä, kookkaita taimenia. Marraskuun alkuun mennessä olivat kävelysillan edustalla kutevat naarastaimenet siirtäneet lähes kaiken soran valliksi kosken niskalle. Toivottavasti se pysyy paikoillaan kevääseen asti. Jos tulvat romahduttavat soran koskeen, saattaa suuri osa mädistä tuhoutua.

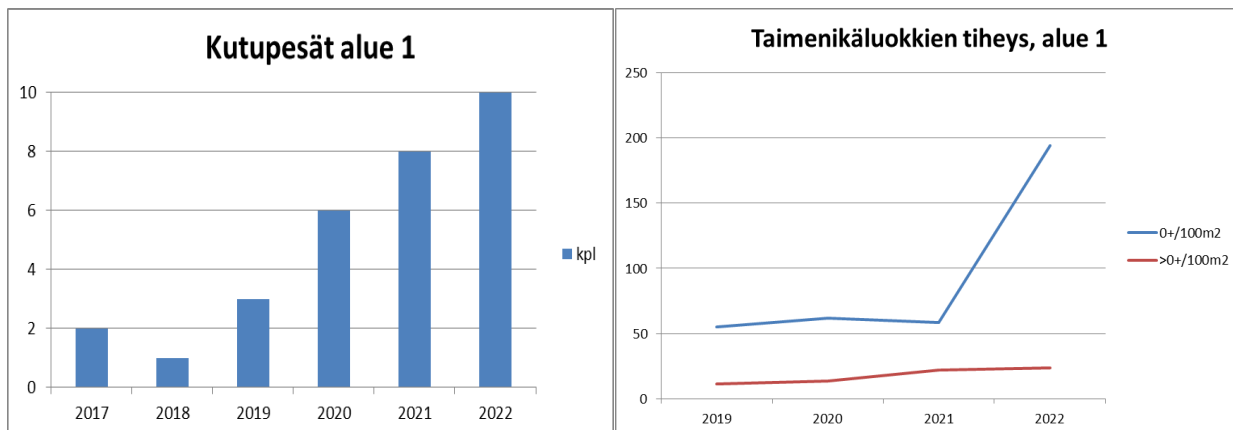
Kutupesiä on onneksi myös aivan Pitäjämäentien vieressä. Niihin tulvat tuskin vaikuttavat.

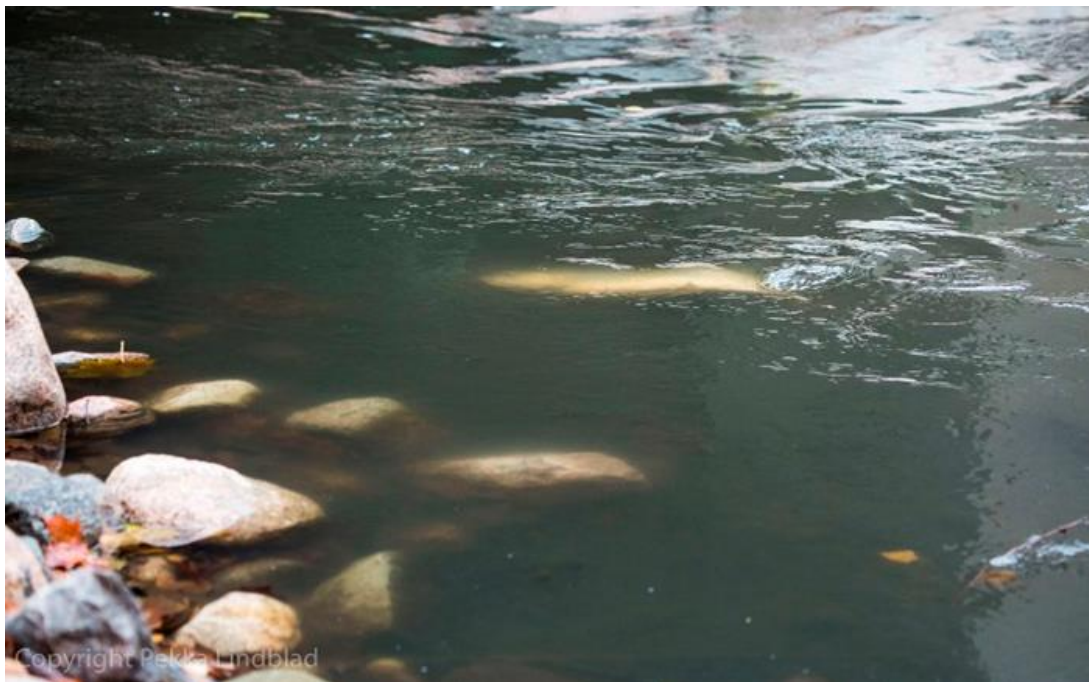
Taimenten kutupesät soravallina kosken niskalla.

Koska kutevia taimenia oli melko paljon ja ne kutivat osittain aiemmin tehtyjen kutupesien päälle, kävi pesien tarkan määrän arviointi lähes mahdottomaksi. Varovaisen arvion mukaan niitä on Pitäjämäentien ja kosken niskan välillä vähintään kymmenen.

Aluetta on sähkökoekalastettu vuodesta 2019 alkaen. Nollikkaiden tiheydet ovat olleet kohtalaisen hyviä. Syksyllä 2021 laajennettiin ja paranneltiin kutualueen alapuolista poikasaluetta lisäämällä virtaan seulanpääkiviä. Keväällä 2022 kuoriutunut suuri poikasikäluokka löysi uudesta kivikosta suojaisan elinpiirin. Sen seurauksena nollikastiheydet moninkertaistuivat lähes kahteen sataan (194) aarilla.

Kutupesien määrä on vuodesta toiseen kasvanut, nollikaspoikasten tiheys kasvoi räjähdysmäisesti vuonna 2022

Pitäjänmäentien vieressä lokakuun loppupuolella kutunut naarastaimen oli niin kookas (≈ 80 cm), että se saattoi olla jo toista kertaa kudulla.

2. Lehtoon, kovapohjaiseen virtapaikkaan v. 2015 tehty kutupaikka

Ylävirrassa, parinkymmenen metrin päässä oleva hulevesiputki on jo kolmena vuotena peräkkäin syöttänyt jokeen runsaasti hiekkaa. Soraikon alapuolella on myös ollut liian vähän suojapaikkoja pienpoikasille. Hiekoittuvan soraikon ja vajavaisten suojapaikkojen takia alue on vuodesta toiseen tuottanut heikosti poikasia. Syksyllä 2022 virtaan lisättiin 15 tonnia seulanpääkiviä sekä uppopuuta luomaan taimenten pienpoikasille sekä muillekin vesieläimille suojaisaa elinpiiriä.

Kutualue 1 on melko lähellä ylävirrassa. Sieltä todennäköisesti tulee virtauksen mukana sen verran poikasia tällekin alueelle, että se kompensoi hiekoittumisen aiheuttamia ongelmia.

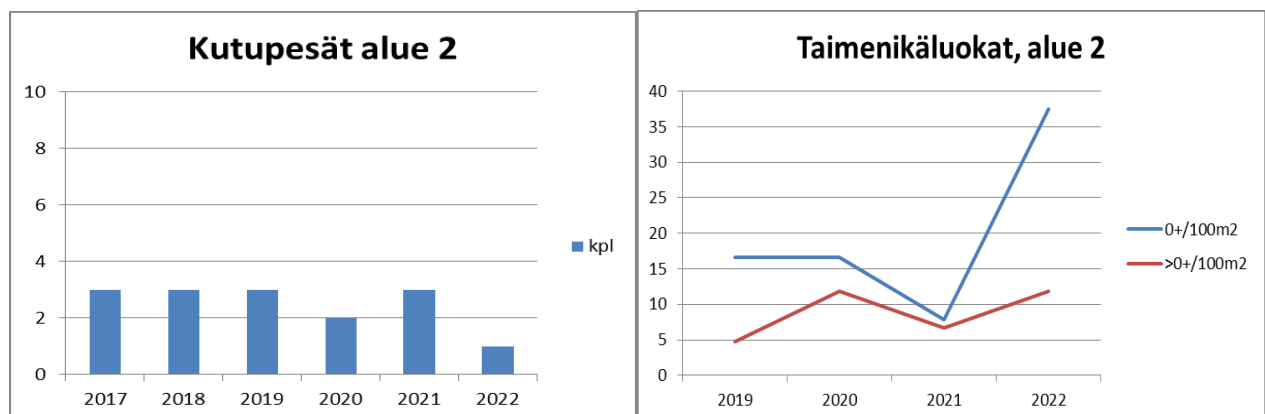

Kiviä lisätään virtaan

kuva Janne Salomeri

Uutta kivikkoista virtaa, josta löytyy myös vesieliöille tärkeää uppopuuta

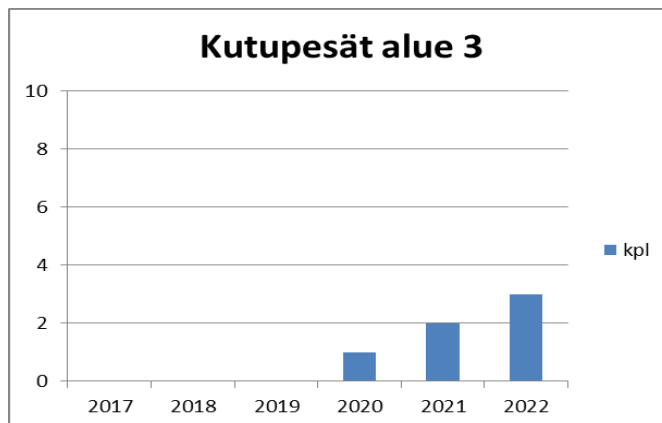

V 2022 löytyi vain yksi kutupesä. Poikastiheyksissä tehtiin sitä vastoin uusi ennätys.

3. 2017 kävelysillan tuntumaan tehty lisääntymisalue

Ensimmäisiä kutijoita saatiin odottaa peräti kolme vuotta. Vuonna 2020 ilmestyi ensimmäinen kutupesä. Syksyllä 2021 kutupesiä löytyi kaksi ja 2022 peräti kolme. Aluetta ei ole koskaan sähkökoekalastettu, joten poikastiheyksiä ja tuotantoa on vaikea arvioida. Kesäkuussa alueella näkyi melko paljon vastasyntyneitä nollikkaita. Matalaa kivikkoista virtaa on melko niukalti, joka todennäköisesti rajoittaa poikastuotantoa.

Kutupesien määrä on vuodesta 2020 lähtien ollut kasvussa

5. Kävelysillan yläpuolelle, puiden varjoon tehty soraikko

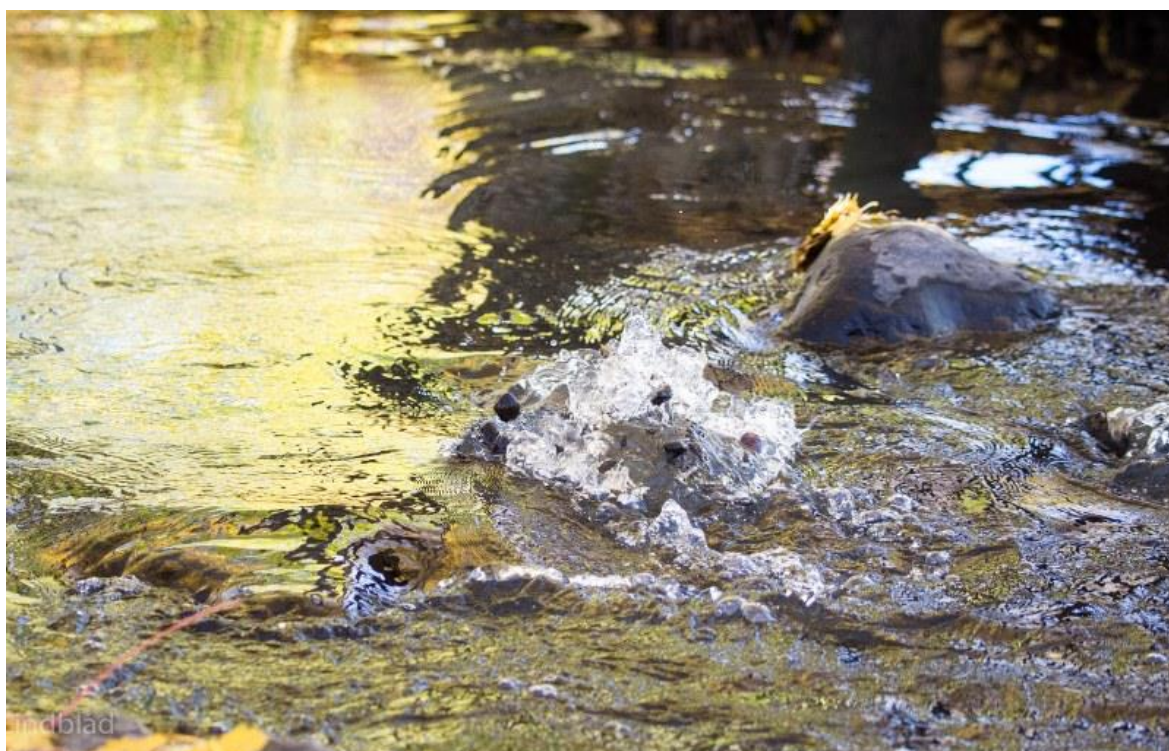

Soraikon uudistus käynnissä syksyllä 2020

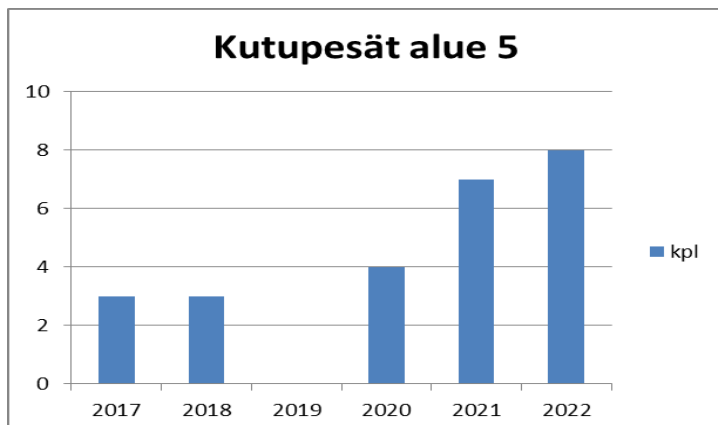
kuva Olli Malmivaara

Paikka on ollut taimenten suosiossa vuodesta 2014 alkaen. Jopa niin, että osa sorasta oli vuoteen 2019 mennessä valunut kutijoiden mylläämänä alapuoliseen koskeen. Syksyllä 2019 soraikolla ei ollut yhtään kutupesää. Paikka remontoitiin seuraavana syksynä. Kosken niskalle levitettiin noin viisi tonnia uutta soraa. Työ onnistui hyvin. Samana syksyllä soraikosta löytyi neljä kutupesää, syksyllä 2021 seitsemän ja viime syksynä peräti kahdeksan. Merivaelluksen tehneitä taimenia on ollut viime vuosina kudulla useita, niin tänäkin vuonna.

Linkin takaa löytyy **Janne Passin** lokakuussa 2022 kuvaama hieno video paikassa kutevista taimenista: <https://www.youtube.com/watch?v=DfTVekLxKAQ>

Kun kookas taimen kaivaa pohjasoraan kutupesää, saattaa osa sorasta jopa "hypellä" ylös vedestä

Vuonna 2019 alue ei soran vähyysden takia kelvannut kuteville taimenille. Soran lisääminen korjasi tilanteen. Alueella ei ole tehty sähkökoekalastuksia

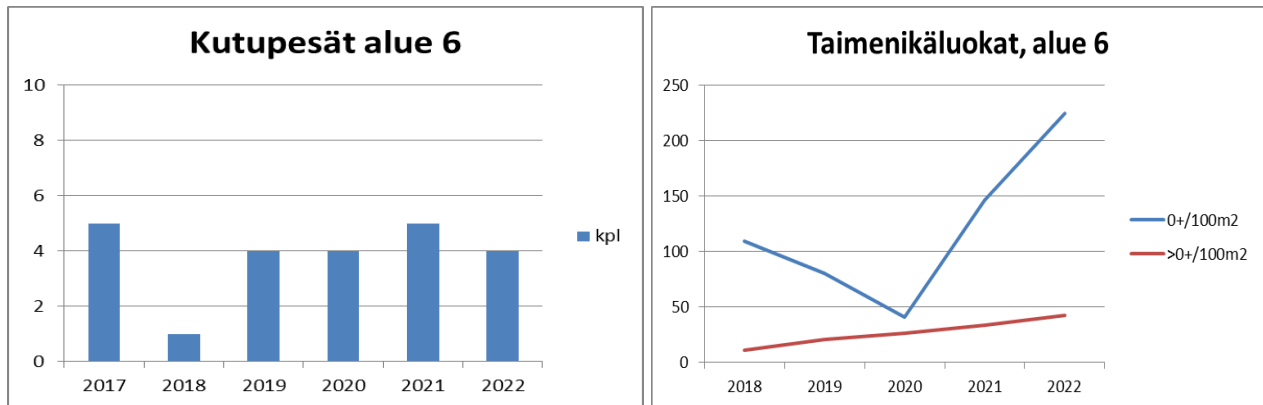
Parinkymmenen metrin päässä alavirrassa on Saunakoski. Se on tämän kutualueen ja samalla koko Mätäjoen merkittävin taimenenpoikasten suoja-alue.

6. Saunakoski

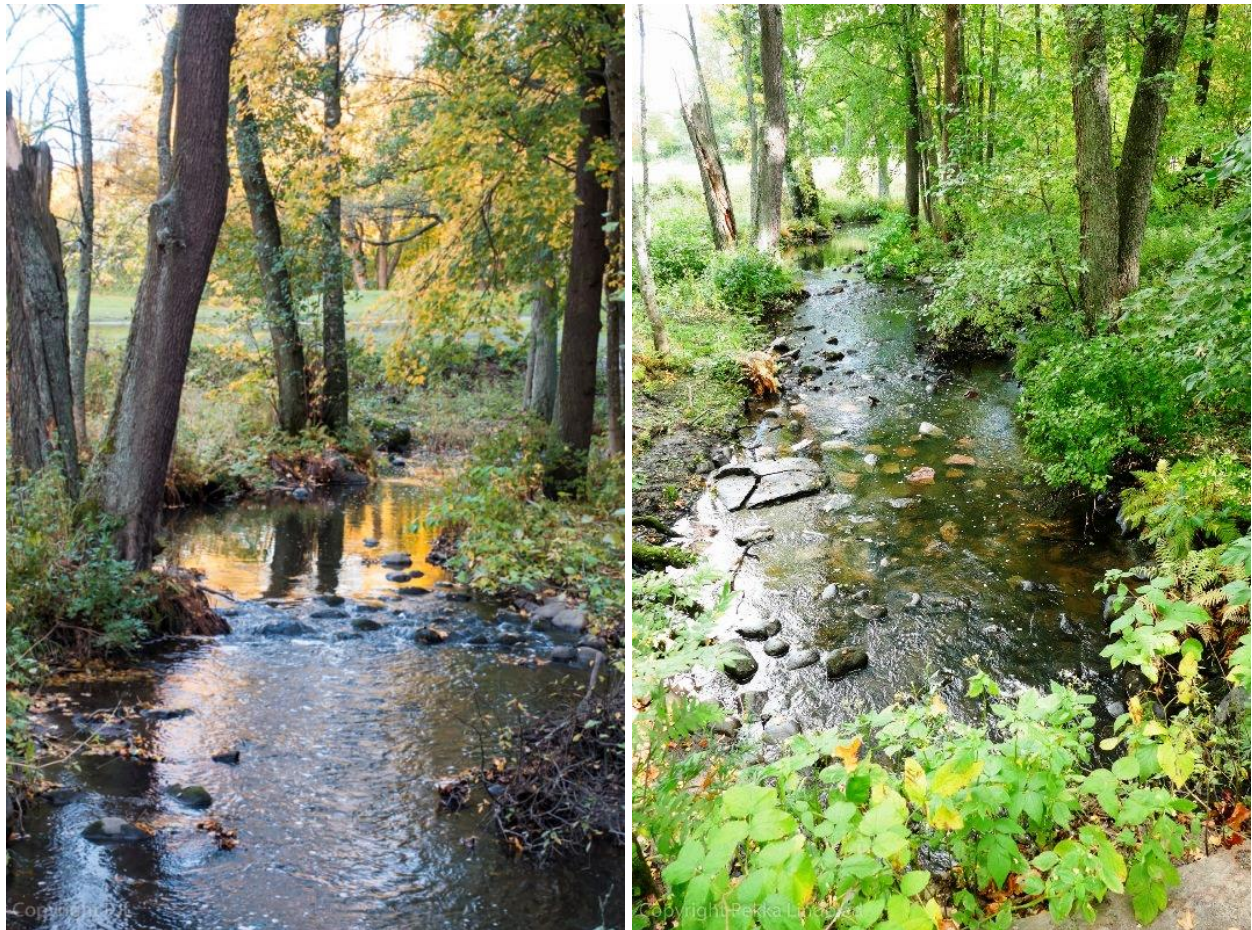
Sähkökoekalastus käynnissä Saunakoskella. Matala ja kivikkoinen koski on erinomainen elinympäristö uhanalaisen taimenen poikasille

Taimenet ovat kutuneet lähes sata metriä pitkän Saunakosken alaosassa vuodesta 2015 alkaen. Koski on myös Mätäjoen paras poikastuotantoalue. Syksyn 2022 sähkökoekalastuksessa koskesta saatiin kaikkien aikojen korkein poikastiheys, peräti 225 keväällä kuoriutunutta nollikasta ja 43 edellisten ikäluokkien taimenta aarilla. Niitä oli siis lähes kolme neliömetrillä. Korkea tiheys on saattanut haitata nollikkaiden kasvua, sillä niiden keskipituus oli vain 69 mm, 11 mm pienempi kuin kivisillan lisääntymisalueella n:o 7.

Saunakoskea muokattiin syksyllä 2020 niin, että vesi pääsi virtaamaan paremmin kivien väleissä keskellä uomaa sekä rantapenkkojen vieressä. Sillä oli merkittävä vaikutus kosken poikastuotantoon.

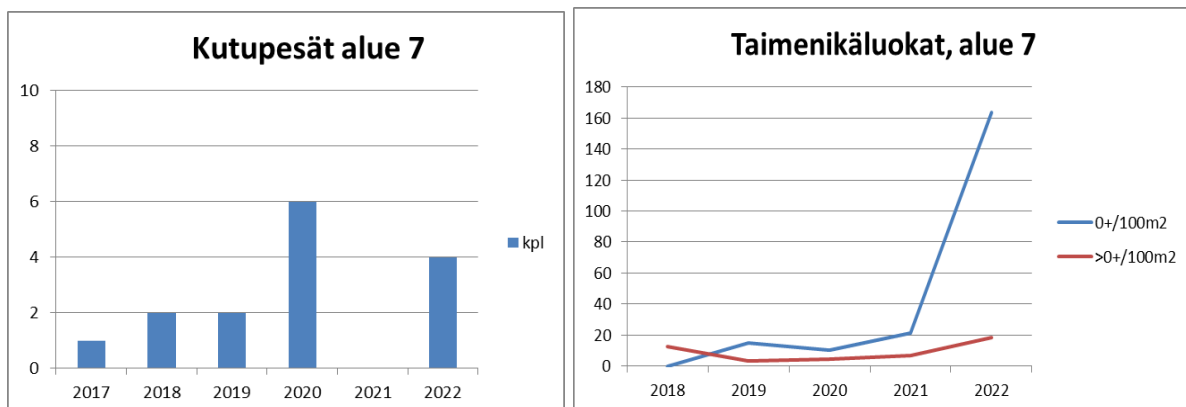
7. Pienen virtapaikan niskalle syksyllä 2011 tehty ”Kivisillan” soraikko

Vuonna 2020 (vasen kuva) alueelta ei löytynyt juurikaan suojaa taimenten poikasille. Syksyllä 2021 ja 2022 virtaan lisättiin runsaasti kiviä sekä uppopuuta. Muutos on silmiinpistävä.

Vasemmassa kuvassa näkyvä virtapaikan niska on ollut taimenten suosima kutupaikka vuodesta 2017 lähtien, mutta poikastiheydet ovat olleet vaatimattomia. 2021 kutupaikkaa laajennettiin, jonka jälkeen se ei yllättäen miellyttänyt kukaan taimenia. Kutualuetta kavennettiin syksyllä 2022, jolloin virtaus sen yli hiukan kiihtyi. Muutosten jälkeen se alkoi taas kelpaamaan kuteville taimenille. Vaikka v 2021 alueella ei todennäköisesti kudettu, täytti kivikkoinen virta kesällä 2022 taimennolliikkaista. Niiden tiheys oli huikea 164 aarilla, vanhempia ikäluokkia 18 aarilla. Nollikkaat

päätyivät sinne todennäköisesti Saunakosken alaosan kutupesistä. Ennen tiheiden suojakivikoiden lisäämistä poikastiheydet olivat melko alhaisia.

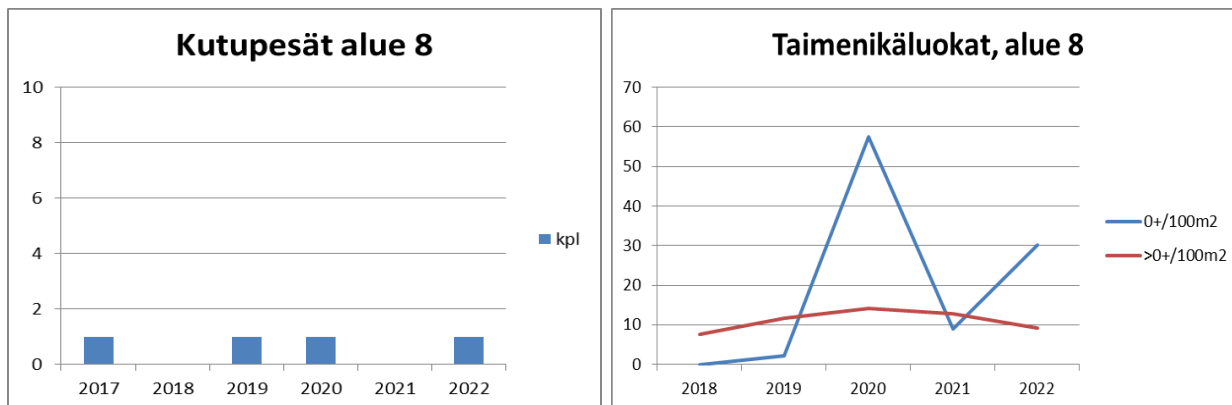

Vuosi 2021 ja tiheiden kivikoiden lisääminen olivat positiivinen käännekohta taimenten pienpoikasille.

8. Vuonna 2013 Teknos Oy:n rahoittamana tehty 20 metriä pitkä tekokoski

Tekokoskesta ovat lähes kokonaan puuttuneet taimenten pienpoikasille soveltuvat, matalat kivikot. Koskeen alettiin lisätä seulanpääkiviä vuonna 2020. Työ jatkui vuosina 2021 ja 2022. Tällä hetkellä reilu puolet kosken pinta-alasta alkaa olla taimenten poikasille soveliaista elinpiiriä. Se näkyy myös sähkökoekalastusten tuloksissa, vaikka koskessa ei kunnollisia kutualueita olekaan. Kosken niskalle ja sen alapuoliseen kynnykseen on laitettu karkeaa soraa sekä rakentamismatassa, että v. 2021. Tulvat ovat kuitenkin huuhtoneet soraa koskeen. Vaikka taimenten kutu onnistuu alueella huonosti, on taimenten pienpoikasia löytynyt kohtalaisesti, syksyllä 2022 30 kpl aarilla. Helmikuun alussa 2023 tehdyllä tarkastuskäynnillä kosken toiseksi ylimmästä kynnyksestä löytyi ilahduttavasti kutupesä. Se oli ilmestynyt koskeen 24.11.2023 tehdyn tarkastuskäynnin jälkeen, melko myöhään siis.

Tämä on pitkän raportin viimeinen sivu.

Kiitos kun jaksoit lukea!

Toivottavasti siitä oli sekä iloa, että hyötyä.

Heräsikö kysymyksiä? Ota yhteyttä!

pekka.lindblad(at)kolumbus.fi

050 556 7214

Talkootyö Mätäjoen ja uhanalaisen taimenen hyväksi jatkuu.

Lämmin kiitos tukijoille ja kaikille työhön osallistuneille!

